

dr hab. Sławomir Leciejewski (UAM)

Filozofia eksperymentu, czyli jak powstaje wiedza naukowa

Wystąpienie będzie poświęcone prezentacji najważniejszych wniosków zawartych w mojej książce *Filozofia eksperymentu w świetle nowego eksperymentalizmu*, opublikowanej w serii *Wykłady Poznańskie z Filozofii* przez Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w roku 2025. Jest to próba całościowego ujęcia filozofii eksperymentu, ze szczególnym uwzględnieniem nurtu, który w drugiej połowie XX wieku radykalnie odmienił sposób myślenia o nauce, tj. nowego eksperymentalizmu. Punktem wyjścia pracy jest przekonanie, że eksperyment – choć obecny w nauce od czasów starożytnych – przez długie stulecia pozostawał w cieniu teorii. Dopiero współczesna filozofia zaczęła dostrzegać jego autonomię, traktując go niejako pasywną ilustrację twierdzeń teoretycznych, lecz jako samodzielny sposób poznawania świata. Filozofia eksperymentu to refleksja nad tym, jak wiedza naukowa rodzi się w praktyce, a zatem w interakcji ze światem i techniką, w precyzyjnie konstruowanych zestawach eksperymentalnych.

Zamykając książkę, starałem się zaproponować nowy kierunek refleksji filozoficznych. Zwróciłem uwagę, że nowi eksperymentalisci formułowali swoje koncepcje w epoce, gdy rola komputerów w badaniach eksperymentalnych dopiero się kształtowała. Dziś natomiast trudno mówić o eksperymencie bez odniesienia do technologii cyfrowych. Komputer, początkowo traktowany jako szybki kalkulator, stał się bowiem integralną częścią aparatury badawczej, a w niektórych dziedzinach wręcz jej substytutem. Symulacje komputerowe, modelowanie numeryczne i analiza danych cyfrowych w czasie rzeczywistym nie są już tylko pomocą dla badacza, lecz częścią samego eksperymentu. Dlatego stawiam pytanie, czy w epoce cyfrowej nie powinniśmy mówić o filozofii eksperymentu wspomaganego komputerowo, która byłaby naturalnym rozwinięciem koncepcji nowego eksperymentalizmu?